

Finna-konsortion toimintaperiaatteet

Versiohistoria

- 3.12.2019 Hyväksytty Finna-konsortioryhmissä
10.12.2019 Hyväksytty Kansalliskirjaston johtokunnassa

Finna-konsortion jäsenet ja Kansalliskirjasto noudattavat yhteistyössään näitä toimintaperiaatteita. Tarkemmin Finnan käyttöön, ylläpitoon ja kehittämiseen liittyvistä tehtävistä ja vastuista sovitaan konsortion jäsenen ja Kansalliskirjaston välisessä palvelusopimuksessa.

1. MÄÄRITELMÄT

Tässä periaateasiakirjassa:

- **Aineistolla** tarkoitetaan konsortion jäsenen hallinnoimaa tai omistamaa, digitaalisessa tai fyysisessä muodossa olevaa kokonaisuutta, joka on yksilöitävissä.
- **Finna-ohjelmistolla** tarkoitetaan avoimeen lähdekoodiin perustuvaa ohjelmistoa, jolla toteutetaan Finnan keskeiset tietotekniset ratkaisut ja jota Kansalliskirjasto kehittää ja ylläpitää.
- **Indeksillä** tarkoitetaan tietovarantoa, johon taustajärjestelmistä haravoitu metatieto tallennetaan.
- **Konsortiollla** (Finna-konsortio) tarkoitetaan yhteenliittymää, joka kehittää Finnaa ja edistää konsortion jäsenten aineistojen ja palvelujen saattamista Finnan kautta yleisön saataville.
- **Konsortion jäsenellä** tarkoitetaan niitä organisaatioita, joilla on voimassa oleva Finnaa koskeva palvelusopimus Kansalliskirjaston kanssa.
- **Konsortioryhmällä** tarkoitetaan konsortion jäsenten yhteistyöelintä, joka linjaa Finnan kehittämistä sekä suunnittelee ja seuraa sen toimintaa. Konsortioryhmässä on konsortion jäsenten lisäksi intressiryhmien edustajia. Konsortioryhmällä on säännöt, joissa määritetään tarkemmin sen kokoonpano, tehtävät ja työskentelymenetelmät sekä ryhmän jäsenten valintamenettely.
- **Metatiedolla** tarkoitetaan tiedon kontekstia, sisältöä ja/tai rakennetta, hallintaa ja käsittelyä kuvaavaa viitetietoa. Tätä metatietoa voidaan käyttää mm. aineiston hakuun, paikallistamiseen ja tunnistamiseen.
- **Normalisointisäännöllä** tarkoitetaan säännöstöä, jolla Finnan metatieto yhtenäistetään.
- **Näkymällä** tarkoitetaan yhden tai useamman konsortion jäsenen räätälöimää ja ylläpitämää Finna-käyttöliittymää, josta voi olla haettavissa yhden tai useamman jäsenen aineistoja ja johon voidaan liittää palveluita.
- **Palveluyksiköllä** tarkoitetaan Kansalliskirjaston toimintayksikköä (kirjastoverkkopalvelut), joka vastaa Finnasta.
- **Taustajärjestelmällä** tarkoitetaan konsortion jäsenten käyttämiä/hallinnoimia järjestelmiä, kuten kirjastojärjestelmiä, arkistojärjestelmiä ja museoiden kokoelmien

hallintajärjestelmiä, joista metatiedot haravoidaan Finnaan tai jotka on muuten integroitu Finnaan. Taustajärjestelmien ylläpito ja kehittäminen on konsortion jäsenen omalla vastuulla.

2. KONSORTION JÄSENET

Seuraavat organisaatiot voivat liittyä konsortioon solmimalla palvelusopimuksen Kansalliskirjaston kanssa:

- opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sen hallinnonalan virastot ja laitokset,
- yliopistot, ammattikorkeakoulut, yleiset kirjastot, Varastokirjasto,
- Kansallisarkisto, valtionapua saavat yksityiset arkistot, Musiikkiarkisto, Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto,
- päätoimisesti ammatillisesti hoidetut museot ja sellaiset ei-ammattillisesti hoidetut museot, jotka ovat kuntien, yksityisten yhteisöjen (yhdistykset, osakeyhtiöt) ja säätiöiden ylläpitämiä edellyttäen, että museotoiminta kuuluu niiden sääntömääräisiin tehtäviin ja museota ei ylläpidetä taloudellisen voiton tavoittelemiseksi,
- sellaiset arkistot, kirjastot ja museot, joissa on kulttuuriperintöaineistoa sisältäviä kokoelmia ja joita ylläpitää OKM:n hallinnonalla kulttuurin toimialalla toimiva organisaatio, joka saa opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuurin vastualueen yleisavustusta tai jota koskee erityislaki tai joka on mainittu valtion talousarviossa,
- muut opetus- ja kulttuuriministeriön linjausten perusteella tai ministeriön päätöksellä mukaan hyväksytyt organisaatiot.

Sopimus voidaan solmia joko edellä mainitun toimijan tai sen omistajayhteisön (esim. kunta) kanssa. Finna-konsortioon voivat liittyä palvelusopimuksen solmimalla opetus- ja kulttuuriministeriön Finnalle myöntämän keskitetyn rahoituksen piiriin kuuluvat organisaatiot ja samoin palvelusopimuksen solmimalla maksullisen palvelumallin puitteissa myös em. keskitetyn rahoituksen ulkopuoliset organisaatiot. Maksullisessa palvelumallissa organisaation soveltuvuuden Finna-konsortion jäseneksi arvioi Kansalliskirjasto Finnan maksullisen palvelun linjausten perusteella. Linjauksista on sovittu opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Ajantasaista tietoa opetus- ja kulttuuriministeriön Finnalle myöntämän keskitetyn rahoituksen kattavuudesta ja maksullisen palvelumallin linjauksista pidetään yllä Kansalliskirjaston julkisilla verkkosivuilla.

3. FINNA-KONSORTION TAUSTA JA TARKOITUS

Finna-palvelu luotiin osana opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan Kansallinen digitaalinen kirjasto -hanketta vuosina 2008–2017. Palvelua ylläpidetään ja kehitetään edelleen yhtenä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan yhteisistä palveluista ja osana avoimen tutkimustiedon ja digitaalisen kulttuuriperinnön toimintapolitiikkaa.

Konsortion tehtävänä on kehittää ja ohjata Finnan toimintaa ja näin parantaa arkistojen, kirjastojen ja museoiden aineistojen ja palveluiden saatavuutta. Konsortio kehittää palveluita käyttäjälähtöisesti sekä edistää toimialan kehitystä sektorirajat ylittävällä

yhteistyöllä ja tiedon jakamisella. Tavoitteena on parantaa yleisen tiedonsaannin, oppimisen ja tutkimuksen edellytyksiä ja tuoda uusia mahdollisuuksia taiteelle, tieteelle ja muulle luovalle toiminnalle.

Finna on keskitetysti ylläpidetty verkkopalvelu, joka mahdollistaa pääsyn arkistojen, kirjastojen ja museoiden aineistoihin ja palveluihin. Finnasta käyttäjät voivat hakea tietoa sekä käyttää siihen liitettyjä digitaalisia palveluita. Finnassa jokaisella konsortion jäsenellä tai niiden yhteenliittymillä voi olla halutessaan oma näkymänsä. Konsortion jäsen hallinnoi, ylläpitää ja kehittää omaa näkymäänsä ja valitsee sen kautta saatavilla olevat aineistot ja niihin liitetyt palvelut.

Finnan tietotekniset ratkaisut toteutetaan avoimen lähdekoodin ohjelmistoihin perustuvalla ohjelmistolla, jonka kehittämisestä ja ylläpidosta Kansalliskirjasto vastaa. Palvelua suunnitellaan ja kehitetään yhteistyössä osallistuvien organisaatioiden kanssa. Avoimen lähdekoodin käyttö lisää konsortion jäsenten ja Kansalliskirjaston mahdollisuuksia kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön palvelun kehittämisessä.

4. KANSALLISKIRJASTON TEHTÄVÄT

Kansalliskirjaston palveluyksikkö tarjoaa Finnan käyttöön, ylläpitoon ja kehittämiseen liittyviä palveluita.

Kansalliskirjaston tehtävät määritellään tarkemmin sen ja konsortion jäsenen välisessä palvelusopimuksessa. Ne jakautuvat seuraaviin osa-alueisiin:

- konsortion toiminnan koordinointi ja sopimusten hallinnointi,
- Finna-ohjelmiston kehittäminen ja ylläpito,
- normalisointisääntöjen ja indeksien ylläpitoon liittyvät palvelut,
- Finnan käyttöön liittyvät palvelut,
- viestintä ja konsortion jäsenten välisen yhteistyön ja toimintaedellytysten edistäminen.

5. KONSORTION JÄSENEEN TEHTÄVÄT

Konsortion jäsenen tehtävät määritellään tarkemmin sen ja Kansalliskirjaston välisessä palvelusopimuksessa. Ne jakautuvat seuraaviin osa-alueisiin:

- rajapinnat ja palvelut pois lukien sellaiset rajapinnat ja palvelut, jotka ovat Kansalliskirjaston hallinnassa ja määräysvallassa,
- paikallisten näkymien toteuttaminen ja ylläpito,
- aineistot ja metatieto,
- toimintatavat, ilmoitusvelvollisuudet,
- tietoturva.

6. SEKTOREITA KOORDINOIVIEN ORGANISAATIOIDEN ROOLI

Organisaatiot, joiden tehtävänä on kehittää omien sektoreidensa toimintaa, toimivat tässä roolissa myös Finna-konsortiossa. Tällaisia organisaatioita ovat mm. Kansallisarkisto, kirjastosektoreiden yhteistyöorganisaatiot (Suomen yliopistokirjastojen verkosto FUN, AMKIT-konsortio, Yleisten kirjastojen neuvosto ja Erikoiskirjastojen neuvosto) ja Museovirasto. Näiden organisaatioiden ja toimijoiden tehtävänä on koordinoida oman sektorinsa yhteistyötä ja edistää sen keskinäistä yhteentoimivuutta.

7. KONSORTION TOIMINNAN RAHOITUS

Finna-ohjelmiston kehittäminen, ylläpito ja tuki sekä Kansalliskirjaston tarjoamat Finnaan ja konsortioon liittyvät palvelut katetaan opetus- ja kulttuuriministeriön Finnalle myöntämällä keskitetyllä rahoituksella niille konsortion jäsenille, jotka kuuluvat tämän rahoituksen piiriin. Tämä edellyttää, että eduskunta myöntää tarvittavan rahoituksen.

Konsortion jäsen, joka ei kuulu opetus- ja kulttuuriministeriön Finnalle myöntämän keskitetyn rahoituksen piiriin, vastaa Finnaan liittymisestään Kansalliskirjastolle koituvista kustannuksista Finnan palvelusopimuksen mukaisesti. Lisäksi tällainen konsortion jäsen vastaa omalta osaltaan Finnan vuosittaisista ylläpitokustannuksista, jotka koostuvat Kansalliskirjastolle koituviin Finna-ohjelmiston kehittämiseen, palvelun ylläpitoon ja tukeen liittyvistä kustannuksista, siten kuin palvelusopimuksessa on määriteltä.

Konsortion jäsen saa käyttöönsä sellaiset rajapinnat, jotka Kansalliskirjasto on hankkinut Finna-käyttöön. Konsortion jäsen vastaa itse Finnan käyttöönoton ja ylläpidon paikallisista kustannuksista (esim. paikalliset rajapinnat, käyttöliittymien räätälöinti ja ylläpito).

8. FINNA-KONSORTION HALLINTO JA PÄÄTÖKSENTEKO

Konsortio on yhteenliittymä, joka kehittää Finnaa ja edistää konsortion jäsenten aineistojen ja palvelujen tuomista Finnan kautta saataville. Konsortion muodostavat Kansalliskirjasto ja ne organisaatiot, joilla on Finnaa koskeva palvelusopimus Kansalliskirjaston kanssa. Konsortion tehtävänä on taata konsortion jäsenten vaikutusmahdollisuudet Finnan kehittämisessä.

Konsortion ohjaavana elimenä toimii **konsortior ryhmä**, jonka tehtävinä ovat Finnan kehittämistä koskevien linjausten tekeminen, toiminnan suunnittelu ja seuranta. Konsortior ryhmän tehtävät määritellään tarkemmin konsortior ryhmän säännöissä.

Kansalliskirjasto vastaa konsortion toiminnan koordinoinnista sekä palvelusopimuksessa vastuulleen osoitettujen asioiden käytännön toteutuksesta ja resursoinnista.

Konsortior ryhmässä ovat edustettuina arkisto-, kirjasto- ja museosektorit, Kansalliskirjasto, Avointen oppimateriaalien palvelu sekä palvelun käyttäjiä tai

yhteistyökumppaneita edustavia intressitahoja. Kansalliskirjaston johtokunta asettaa konsortioryhmän.

Konsortion jäsen voi tehdä aloitteita konsortioryhmän käsiteltäväksi.

9. TYÖSKENTELYMUODOT

Kansalliskirjasto koordinoi Finnan kehittämisen, käytön ja ylläpidon edellyttämää käytännön yhteistyötä ja laatii työlle kulloinkin tarkoituksenmukaisimmat muodot ja käytännöt. Työskentelymuotoja ovat mm. määräaikaiset asiantuntijaryhmät, kertaluonteiset työpajat sekä koulutus- ja muut tilaisuudet. Näiden tuloksista raportoidaan konsortioryhmälle.

Konsortioryhmä voi nimetä toiminnan kehittämistä varten asiantuntijaryhmiä, joihin konsortion jäsenet ja intressitahojen edustajat voivat osallistua. Kansalliskirjasto koordinoi ryhmien toimintaa.

10. KONSORTION VOIMASSAOLO

Konsortio on voimassa toistaiseksi. Konsortion jäsenyys on sidottu voimassaolevaan Finnan palvelusopimukseen Kansalliskirjaston kanssa.

11. TOIMINTAPERIAATTEIDEN UUDISTAMINEN

Toimintaperiaatteita uudistetaan tarpeen mukaan. Konsortion jäsenet voivat tehdä esityksiä toimintaperiaatteiden uudistamisesta konsortioryhmälle.

Kansalliskirjaston johtokunta vahvistaa uudistetut toimintaperiaatteet konsortioryhmän käsittelyn jälkeen.

12. LIITTEET

- Liite 1. Finnan palvelusopimus, saatavilla <https://www.kiwi.fi/display/Finna/Sopimukset>
- Liite 2. Opetus- ja kulttuuriministeriön Finnalle myöntämällä keskitetyn rahoituksen kattavuus ja Finnan maksullisen palvelun malli, saatavilla <https://www.kiwi.fi/display/Finna/Palveluun+liittyminen>
- Liite 3. Konsortioryhmän säännöt, saatavilla <https://www.kiwi.fi/pages/viewpage.action?pageId=51841279>